RUSKI INWALID

№ 99.

ŚRODA. 30 Kwietnia. 1819 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: z Petersburga. Królestwo Polskie. Wiadomości Zagraniczne: Francyia. Szwecyia.

WIADOMOSCI KRAIOWE.

z Petersburga, 29 Kwietnia.

Stosownie do Naywyższego manifestu pod dniem 7 maja 1817 roku, podług ustanowionego porządku, dnia 27 marca r. t. 1819, Rada ustanowień kredytowych odprawiła swe posiedzenie. Minister skarbu miał następującą mowę.

Mosciwi Panowie! Obowiązek, prawem na was włożony, powtornie was jednoczy w tem zgromadzeniu.

Na początku upłynionego roku widzieliscie pierwsze poruszenie działań Kommissyi umorzenia długow; samiż byliscie swiadkami przyiemnych wrażeń, sprawionych przez nie na opinii publiczney, które były rzetelnem przepowiedzeniem i rękoymią dalszego ich postępu. Sprawdziły się oczekiwania wasze; odpowiadające dobroczynnym widokom Monarszym. Jeżeli prawość zasad, na ktorych oparte iest urządzenie naszych ustanowień kredytowych, ziednała dla nich tak dotykalną i prawie powszechną wiarę, obok tego z wdzięcznością należy wam, Mosciwi Panowie, powiedzieć, otwartość w uwagach, bezstronność w sądzeniu rachunków, którem Rada kredytowych ustanowień Państwa oznaczyła prace swe w roku przeszłym, bez wątpienia wiele się przyłożyły do iey wzmocnienia.

Zarządzaiący temi ustanowieniami przedstawią wam szczegółowe sprawy z działań przez nich wykonanych, a swiadczących o rozszerzeniu naszego kredytu; co do mnie, przestanę tu na wystawieniu im głównego ich biegu i działań.

I. Kommisya umorzenia długow.

Kommissya umorzenia długow, którey ustanowienie ma cel iedyny, ustalenie kredytu Państwa przez regularne iego opłacanie, podług tego kierunku działała we wszystkich swych operacyach.

W biegu przeszłego roku otrzymała od Kommissyi Ekonomiki Państwa 60,000,000 rubli, z których, iak wiadomo, połowa, manifestem 16 kwietnia 1817 roku, przeznaczona na opłatę długow, przynoszących procenta, a druga na zniszczenie assygnat.

Wewnętrzne terminowe długi, zresztą mało znaczące opłacaią się w terminach, przez umowę naznaczonych; do 1825 ilość

ich widocznie się zmnieyszy; a po ośmiu latach Państwo uwolni się od wszystkich długow terminowych, wyiąwszy dług holenderski. Z opłatą ich stopniową z proporcyonalnem do niey zmnieyszaniem się summ, na ten przedmiot przezuaczonych, rozprzestrzenią się środki Kommissyi dla przyspieszenia innych operacyy, ustawami iey obiętych.

W roku przeszłym, stosownie do Nay-wyższego Ukazu z dnia 25 czerwca, odkrytą została w kassie składowey domow wychowania pożyczka terminowa 15 milionow rubli, dla złożenia wieczystego obrótowego kapitału, na wczesne przysposobienie różnych w Ministeryum woyskowem potrzeb, coroczenie się odnawiaiących. Dług ten nie spada na rachunek 30 milionów, ale Skarb Państwa, na mocy manifestu 1817 roku maia i tego samego Ukazu, ma wypłacać Kommissyi oddzielną summę na opłatę kapitału i procentow tego długu.

Szczegółowe wyliczenie wszystkich terminowych i bezterminowych długow, wam, Mościwi Panowie, ma bydź przedstawione w zdaniu sprawy przez Kommissyą.

Druga, a znakomitsza część, naszego długu Państwa, również powoli zaczyna przychodzić do właściwego sobie porządku. Assygnaty, które naypierwiey były biletami bankowemi, potem zamieniły się na pieniądze papierowe, przez niestałość i upadek swey wartości, trudniąc w obrocie, groziły wstrząśnieniem i prywatnemn i publicznemu maiątkowi; teraz nabieraią one wartości kapitałow, przynosząc procenta dla życzących obrócić ie na nasze fundusze, przez zapisanie do xięgi długow Państwa.

„Przyięciem tego znaczącego środka politycznego, Rząd podaie sposobność korzystania z iego dogodności, ale nikogo nie zmusza. Wolność i nietykalność własności prywatney są pierszemi towarzyszkami kredytu.

„Zmnieyszenie niepomierności zastępnych w obrocie znaków, koniecznie wymaga ze strony skarbu poświęceń: ale się te nagradzaią ufnością w tem, że pozostała część obracaiącey się ich massy podniesie się w swey wartości, w tem, że nie tylko przeciętе dalsze działanie tego złego, ale też kładą się granice samych poświęceń, dla iego naprawienia koniecznych. Ufność ta, iak iest pożyteczną w stosunkach Państwa, tak też zaspakaiaiącą dla osób prywatnych, które w tym szybkim upadku pieniędzy papierowych, nie mogły nie napotykać wielkich trudności we wszystkich przedsięwzięciach, w obrótach handlowych, w oznaczeniu ceny robot wyżywiaiących tak liczną część ludności narodowey. Wiadomo wam, Mościwi Panowie, co nam kosztował ten upadek w związkach wewnętrznego handlu, dla niepomierności kursu pieniędzy z ceną naszych produktow; iakibyśmy uszczerbek ponieśli ieszcze, ieżelibyśmy nie pośpieszyli końca im położyć; i że stanowią w porównaniu ze stratą procenta, krórych potrzeba od naszych pożyczek, oraz kapitał umorzenia, który się nie postrzeżony przez nie wypłaci. (*c. d. p.*)

Królestwo Polskie.

z Warszawy, 1 *Maia*

Nayiaśnieyszy Pan zaszczycić raczył na dniu $\frac{19}{31}$ Marca r. b. orderem Sgo Stanisława 1szey klassy.

JWgo Józefa Hrabię Wodzickiego za odbytą kommissyią rozgraniczenia między Królestwem Polskiem a Rzecząpospolitą Krakowską.

Wgo Piwnickiego Wice-Prezesa Kommissyi Wtwa Mazowieckiego, za przaprowadzenie przez Królestwo Polskie woysk Rossyyskich z Francyi wracaiących.

Warszawa dnia 28 Kwietnia 1819.

Donieśliśmy w Nrze 32gim Gazety naszey o śmierci JW. Franciszka Skarbka *Malczewskiego* Arcybiskupa Warszawskiego, Prymasa Królestwa Polskiego; udzielamy teraz o życiu i zasługach iego wiadomość, dla oddania czci temu szanownemu Mężowi i Naczelnikowi Duchowieństwa naszego. — Urodzony w Wielkiey-Polsce dnia 4 Października 1754 r. z znakomitey familii, liczącey pomiędzy iego poprzednikami kilku w Senacie dawnego Królestwa Polskiego, po odbytych naukach właściwych powołaniu stanu duchownego, udał się do Rzymu dla wydoskonalenia siebie w tych że naukach, które wyższe miały mu otworzyć przeznaczenie. Tam przez obyczaie nieskażone i okazaną zdatność zasłużył sobie na względy *Piusa VI*, który go Kanoniią Metropolitalną Gnieźnieńską, w porządku miesięcy Papiezkich przypadłą do swego szafunku, obdarzył. — Wróciwszy do oyczyzny, wezwanym był do dworu Xięcia *Poniatowskiego* Prymasa, który, iako Głowa Duchowieństwa Polskiego, i Prezes Kommissyi Edukacyyney, przybierał do boku swego Duchownych nayświetleyszych w kraiu, i naybiegleyszych w prawach kościelnych.—Zbli-

żył potem do siebie *Malczewskiego* następca po Xciu *Poniatowskim* na stolicę Arcybiskupią Gnieźnieńską wiekopomny Krasicki, i mile go w towarzystwie swych przyiacioł aż do śmierci uważał.— W tem położeniu *Malczewski* dał się zaszczytnie poznać stałym charakterem, przyiemnoscią w obcowaniu, rozsądkiem i zdrową radą. A gdy po zgonie Krasickiego osieroconego Arcybiskupstwa Administratorem obrany został, tyle w rządzeniu swoiem rostropnością i gorliwością o religiią ziednał sobie szacunku i względów u Rządu ówczasowego Pruskiego, iż po ukończeniu przez siebie sześcioletniey administracyi Archidyecezyi Gnieźnieńskiey, naprzód na Biskupstwo Poznańskie, a wkrótce na Kuiawskie wyniesionym został.—Zmiany, iakie nastały w kraiu, zaburzenie Europy utrudniaiące związek z Głową Kościoła, pozbawiły przez lat iedenaście dyecezyą Kujawską Pasterza. Skoro iednak Oyciec S., pełny wysokich cnot, pobożności i wytrwałości w swych cierpieniach, wrócił oswobodzony do Rzymu, osądził *Malczewskiego* godnym stopnia, na którym go widzieć z utęschnieniem tyle lat oczekiwały Kuiawy. Lecz ledwo zaczęły się cieszyć z iego rządów, Nayiaśnieyszy Pan, Król nasz Nayładkawszy, mianować go raczył Arcybiskupem Warszawskim, i Prymasem Królestwa.— Gdy poprzednio poruczone sobie od Oyca Sgo dzieło rozgraniczenia dyecezyy podług nowego porządku Woiewództw, urządzenia i uposażenia Duchowieństwa Polskiego, odpowiadaiąc położonemu w nim tegoż Oyca Sgo zaufaniu, w głównych i istotnych częściach wykonał, a zatrudniał się dalszem uporządkowaniem pomnieyszych szczegółów, zbyt wczesny i żałosny wielce zgon przerwał dni iego, i wstrzymał resztę czynności, pogrążywszy w smutku tych, którzy zbliżeni do niego związkami bądź przyiaźni, bądź obowiązków, dostatecznie go poznawać i cenić umieli.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

FRANCYIA.

z Paryża, 16 *Kwietnia.*

W Izbie deputowanych były w tych dniach gorące spory względem prawa o *wolności druku*. Znaiomy *Benjamin Constant* oświadczył się bydz przeciwnikiem iego lub przynaymniey aby w niem wielkie poczyniono przemiany, iak naymocniey nalegał. Wyrazy mowy iego między innem były następuiące: »Mnie się zdaie, że obwiniać ministrów o ułożenie i wprowadzenie praw niedorzęcznych, iest powszechną i niemałey wagi omyłką. Cała odpowiedzialność w tym przedmiocie o nas się opiera, to iest o Deputowanych. Widocznem iest, że prawa takowe bez wpływu naszego niemiałyby istnienia. Jeżeli są niedostateczne, naszą to iest winą. Jeżeli wolność druku będzie iescze ścieśnianą, i podległą zdaniom dowolnym ajentów publicznych; wszystkie nieukontentowania i skargi współ obywateli na nas padać powinne. Zasady proiektuiącego się prawa zapewna wartę są pochwały, lecz, zawsze wymagaią iescze wielkich odmian.« — Król w tych dniach mianował Xiążęcia *Ecmülle* (*Davoust*) członkiem iednego komitetu.—

Do izby deputowanych weszła iescze prośba wstawiaiąca się za powrótem do oyczyzny wszystkich wygnańców bez wyłączenia.

SZWECYIA.

z Sztokolmu 9 *Kwietnia.*

Sekretarz Expedycyyny *Bergius*, który niedawno powrócił z wyspy *St Barthelemy*, wydał bardzo ciekawe dzieło o Jndyiach zachodnich we względzie politycznym, handlowym i moralnym. Poświęcił ie iednemu z ministrów naszych, naczelnikowi wydziału kolonialnego, Baronowi *Weterstedt*. Oto mały z niego wyiątek o wyspie *St Domingo* czyli *Haita*:

»Król Henryk (inaczey nazwany Krzysztofem, od imienia wyspy gdzie był niewolnikiem) ma dwa główne cele w systamacie swoim politycznym: środki obrony przeciwko Francyi i zbieranie iak naywiększych bogactw. Naywiększa część poddanych iego iest ustawicznie pod bronią i utrzymuie się w nayściśleyszey karności. Naymnieysze wykroczenie przeciwko prawom woiennym bywa karane śmiercią. Dla swoiey gwardyi sprowadził z Anglii piękne mundury zielone; lecz woysko wtenczas się tylko w nie ubiera, kiedy sam Henryk znayduie się w Kayi, a chowaią się za kluczem samego Króla. W każdey inney porze ta piękna gwardyia chodzi boso! Jazda iego lekka, lżeyszą bydź niemoże; nosi albowiem szablę na gołem ciele! Jedna iest tylko drukarnia na całey wyspie, i ta pod osobistym iego znayduie się

dozorem, a używa się do drukowania drobnych pisemek politycznych, które czasami wychodzą za iego rozkazem. Tak nazwana *gazeta Haitska*, nie wychodzi w pewne dni; lecz wtenczas tylko, kiedy się podoba temu Królowi murzynowi ogłosić iakie postanowienie. Zdaie się że niema się przyczyny obawiać nadużycia wolnosci druku.«

»Skarb i Ekonomiia Wewnętrzna tego państwa nayprosciey są ułożone. Zniwo każdego plantażu dzieli się na cztery części, z których iedna należy do Króla, druga do murzynów którzy pracuią, a dwie pozostałe do własciciela gruntu. Król ma wielki zapas kawy i cukru. Wszyscy przybywaiący kupcy powinni się nayprzód udać do niego z swoiemi towarami. Wyznacza sam co ma kupić; Często sam naznacza cenę o dziesięć procentów wyższą od *fakturney* i płaci za wszystkie towary niegotowizną; ale płodami wyspy swoiey. J w tem zdarzeniu ustanowienie ceny od niego zależy i zysk iest przy nim. Czego nieprzyymie w towarach bierze monetą Hiszpańską podwoyną i składa takową do kassy swoiey, która utrzymuie się w twierdzy Henri, opatrzoney w 365 dział i liczną osadę, a leżącey na wierzchołku wysokiey góry, u spodu którey iest pałac iego rezydencyionalny *Sans-Souci*, zbudowany z całym przepychem Zachodnio Jndyyskim.

(z Gazety Hamburgskiey).

O wpływie wystąpienia woysk sprzymierzonych na Francyią południową: (List z Nanta).

Dobroczynny wpływ ustąpienia woysk, które zaymowały ziemię Francuzką, daie się iuż widzieć we wszystkich portach od południa ku Loarze. Wysłano do Anglii dla zakupienia znacznycznych partyi żelaza i węgli. Okręta, które tu bezczynnie od kilku lat stały, teraz się wyporządzaią dla przedsięwzięcia odległych podróży. Ruch handlu obumarły od dawna poczyna powracać do życia we wszystkich portach. Wiara powszechna i prywatna, wszędzie się znowu poczyna ustalać. Politycy w odległych mieszkaiący departamentach nigdy nierozumieli, aby Monarchowie sprzymierzeni chcieli ze wszelką dokładnoscię wykonać warunki traktatu zawartego w roku 1815. Widzą teraz i dziwią się temu dowodowi rzadkiey ufności, okazanemu dla Francyi przez cztery wielkie mocarstwa. Kupcy którzy dotychczas przez opieszałość, lub brak wiary publiczney, przecinali wszelkie widoki zysku i cieszyli się nadzieią, że wszystkie płody rękodzielni i towary osad będą przewożone bez opłat przez prowincyie północne, zaięte przez woyska sprzymierzone, używaią teraz korzysci z kredytu swego i kapitałów. Słowem po śnie trzydziestuletnim głębokim handel powstaie z letargu we wszystkich prowincyiach Francyi południowey. Anglicy szczególnie cieszą się zupełną wiarą i ufnością. Południowa część Francyi czuie konieczną potrzebę niektórych towarów Angielskich, iak n. p. żelaza, węgli miedzi, kotwic i. t. p. — A tak zbiera teraz Angliia owoce wspaniałego wpływu swoiego, przez który Francyia od woysk obcych uwolnioną została. Zamieszania wewnątrz Hiszpanii zachęcaią wielu odważnych i lubiących niebespieczeństwa i przypadki do przenoszenia się z Francyi południowey za Pireneje. Rzecz iest bardzo naturalna, że rząd Hiszpański patrzy na tych włóczęgów okiem podeyrzliwym. Prefektowie departamentów pogranicznych z Hiszpaniią otrzymali rozkaz niepozwalania przeyścia wszyskim tym, którzy niemogą dowieść prawdziwey i ważney przyczyny takowey podróży, oraz sposobów przyzwoitego tam utrzymania się. — Nawet i pielgrzymi nie mogą iuż się dostać do *St Jago de Compostella*, skoro nie dowiodą, że maią dosyć zapasu na koszta podróży. Co się zas tycze wewnętrznego stanu Hiszpanii, roschodzą się tu pogłoski niepewne i iedna drugiey przeciwne. Z Hiszpanii każda korrespondencyia wychodzi po nayścisleyszem rozebraniu; na traktach zas publicznych tak iest niebespieczno z przyczyny rozboyników, iż podróżni z pieniędzmi lub iakiemi kolwiek droższemi sprzętami nierychło się odważą na przedsięwzięcie podróży. Gońcy i Sztafety wysyłaią się w porządną opatrzone wartę. We Francyi południowey panuie teraz zupełna spokoynosć Mądre umiarkowanie rządu doprowadza do zgody obie strony to iest *białych* i *czerwonych* Jakobinów, lub przynaymniey zaiadłość ich cokolwiek łagodzi.

W PETERSBURGU
w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.